

Oppgaver til undervisningsopplegg

Globalisering og internasjonal arbeidsdeling

Hvorfor tror du at det er viktig for småskalabønder i Sør å selge sine produkter på det internasjonale markedet?

Maktforhold og verdikjeder

1. Skriv en tekst der du reflekterer rundt de to synspunktene nedenfor (Hestvik, 2017) i lys av maktforhold, og redegjør for ditt eget synspunkt.
  - «Noen mener at veksten i internasjonal handel og globaliseringen av et frihandelssystem fører til at de fattige blir fattigere, og bare gir kapitalsterke større muligheter til å skaffe seg utbytte på bekostning av andre.»
  - «Andre mener at vekst i internasjonal handel er bra for verdensøkonomien, og at frihandel i lengden fører til en forbedring av levestandarden som kommer folk flest, i hele verden, til gode.»
2. Nedenfor ser du et bilde av en t-skjorte til kr. 149,-, med angivelse av hva de enkelte ledd i verdikjeden og staten mottar. Hva tror du er årsaken til de store forskjellene mellom de som produserer bomullen og senere ledd i verdikjeden? Hva tror du blir følgene over tid av at forskjellene er så store mellom de som produserer råvarene og senere ledd i verdikjeden?

Kilde: Framtiden i våre hender [«disse tjener på t-skjorten din»](#)

Hjelpemidler:

Nord/Sør Biblioteket [«Internasjonal handel eller bistand»](#) (Hestvik, 2017).

Arbeidsrelaterte utfordringer

1. Se filmen produsert av Fairtrade Foundation (12 min video med norsk tekst) «[Unravelling the thread](#)».
  - a. Hva skjer med bomullen fra den blir dyrket til det ferdige produktet ender i butikkhyllene i Norge?
  - b. Hvilke sosiale, økonomiske og miljømessige utfordringer blir beskrevet i filmen?

Hjelpemidler:

Fairtrade Foundation (UK): [Unravelling the thread](#) (12 min video med norsk tekst), som ser nærmere på produksjonsforholdene og handelen med bomull – fra bomull til T-skjorte, samt at den viser hva Fairtrade gjør på området.

Klimautfordringer

Se filmen Farmers on the Frontline (3 min video med norsk tekst) som tar for seg utfordringer som følge av klimaendringer, samt klimatilpasningstiltak.

1. Hvilke konsekvenser møter småskalabønder som følge av klimaendringene? Hvilke råvarer er utsatt for klimarisiko?
2. Hva slags type tiltak kan innføres for at småskalabøndene kan tilpasse seg det endrete klimaet?

Hjelpemidler:

Fairtrade Foundation (UK): [Farmers on the Frontline](#) (3 min video med norsk tekst)

Fairtrade Foundation (UK): [Is the Future of Chocolate at Risk?](#) (bloggartikkel med 30 sek video)

Difi: [Lær om høyrisikoprodukter](#)

Menneske- og arbeidstakerrettigheter

1. Hvilke er de mest relevante artiklene i FNs verdenserklæring om menneskerettigheter for bønder og arbeidere, og hvem vil du anse som bundet av dem?
2. Undersøk hva ILO gjør, og hvilke konvensjoner som regnes som kjernekonvensjoner. Diskuter i klassen eller i grupper hvilke andre ILO konvensjoner som vil være viktige for arbeidstakere på plantaser, og om noen vil være viktige også for småbønder som ikke jobber på plantaser.
3. Hvilke brudd på internasjonale bestemmelser om arbeidsforhold fremgår av rapporten fra Danwatch: [Bitter Coffee – Guatemala?](#) Er det mulig å unngå slike menneskerettighetsbrudd innenfor handel i fremtiden, eller vil dette alltid være en naturlig konsekvens av internasjonal handel? Diskuter i klassen eller i grupper.

Hjelpemidler

Danwatch: [Bitter Coffee – Guatemala](#)

ILO: [International Labour Organization](#)

FN-sambandet: [FNs verdenserklæring for menneskerettigheter](#)

Bærekraftig forbruk

1. Hvorfor er FNs bærekraftsmål nr. 12 viktig? Hva skal til for å påvirke bedrifter til å ta mer bærekraftige valg?
2. Er det mulig å være en bærekraftig forbruker? Hvilke tiltak kan du innføre i ditt eget liv for å redusere forbruket ditt? Forklar hvordan du kan bruke din forbrukermakt til å gjøre en forskjell? Gi konkrete eksempler.
3. Som nevnt i teksten, er det nå krav om ansvarlig innkjøp for offentlige myndigheter i Norge. Bør det også være krav til private aktører? Skriv ned dine argumenter for og/eller imot en lov om etikkinformasjon og lov om moderne slaveri. Gjerne diskuter i grupper eller felles i klassen.

Hjelpemidler:

Digni: [Etikklov kan hjelpe forbrukerne](#)

FNs bærekraftsmål: [Sustainable production and consumption – Why it matters](#)

KFUK-KFUM: [Etikk håndboka](#)

NRK Skole: [Lives miljøprosjekt 4: Forbruk](#) (Video på 28 min. Hva skjer når en storforbruker gjør alt hun kan for å bli mer miljøvennlig?)

VG: [Krever moderne slaverilov: -Noen av varene vi importerer er laget av barn eller slaver](#)

Regjeringen.no: [Etikkinformasjonsutvalget](#)

Framtiden i våre hender: [Noen eksempler på at forbrukermakt virker](#)

Etisk handel og merkeordninger

1. Hvordan kan etisk handel bidra til å nå bærekraftsmålene?
2. Undersøk nettsiden til IEH. Hva innebærer det å være medlem av denne organisasjonen?
3. Se video [What is Fairtrade](#) (4 min video med norsk tekst). Hva slags betydning vil en minstepris ha for en produsent?
4. En undersøkelse foretatt av [YouGov](#) i 2016 for bl. a. Fairtrade Norge, viser at 66% av norske forbrukere er opptatt av at de som har produsert dagligvareprodukter og råvarer har anstendige arbeidsforhold. 68% kjenner Fairtrade-merket og vet hva det står for. Imidlertid er det kun 24% som sier at de påvirkes av merkeordninger når de handler. Hva tror du er grunnen til dette? Hvordan kan man påvirke forbrukere til å velge merkeordninger som fremmer rettferdig handel når de handler?
5. Undersøk de ulike merkeordningene nevnt i teksten. Hvilke formål har de? Hva slags produkter dekker de?
6. Gjør en sammenlikning av Fairtrade, UTZ og Rainforest Alliance på bakgrunn av sosiale, økonomiske og miljømessige forhold. Som nevnt i teksten, har alle tre merkeordningen krav i henhold til ILO sine kjernekonvensjoner. Men hvordan er det med kriterier for rettferdig handel, som blant annet minstelønn, minimumspris, Premium og finansiering? Hva med miljøkriterier,

som blant annet biologisk mangfold, vannbruk og genmodifiserte organismer? Er det andre områder hvor merkeordningene skiller seg fra hverandre?

Hjelpemidler:

IEH: [Om Initiativ for etisk handel](#)

Fairtrade Foundation (UK): [What is Fairtrade](#) (4 min video med norsk tekst).

Fairtrade: [Dette er Fairtrade](#) – [Fairtrade standardene](#)

UTZ: [Who we are](#) - [UTZ easily explained](#)

Rainforest Alliance: [Our approach](#) – [Sustainable Agriculture Certification](#)

Better Cotton Initiative: [About BCI](#)

Fair for Life: [nettside](#)